

УДК 658.15(477)

*Цар О.З., аспірантка кафедри фінансів,
грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету ім. І. Франка*

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Подано методичку оцінки динаміки фінансового стану підприємства, що опинилося у фінансовій кризі, за допомогою рейтингового коефіцієнта, який включає такі коефіцієнти: рентабельність активів, рентабельність реалізованої продукції, платоспроможності, забезпечення запасів і затрат власними та притриманими до них джерелами, оборотності оборотного капіталу, загальної ліквідності, співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості, самофінансування та фінансової стабільності.

Ключові слова: підприємство, фінансовий стан, динаміка фінансів, криза, рейтинг, рентабельність активів, реалізована продукція, платоспроможність, запаси і затрати, оборотний капітал, загальна ліквідність, дебіторська і кредиторська заборгованість, самофінансування, фінансова стабільність.

Рис. 2, Табл. 3, Літ. 10

*Царь О.З., аспирантка кафедры финансов,
денежного обращения и кредита
Львовского национального университета им. И. Франко*

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ФІНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

Представлена методика оценки динамики финансового состояния предприятия, оказавшегося в финансовом кризисе, с помощью рейтингового коэффициента, который включает такие коэффициенты: рентабельность активов, рентабельность реализованной продукции, платежеспособности, обеспечения запасов и затрат собственными и приравненными к ним источниками, оборотности оборотного капитала, общей ликвидности, соотношения дебиторской и кредиторской задолженности, самофинансирования и финансовой стабильности.

Ключевые слова: предприятие, финансовое состояние, динамика финансов, кризис, рейтинг, рентабельность активов, реализованная продукция, платежеспособность, запасы и затраты, оборотный капитал, общая ликвидность, дебиторская и кредиторская задолженность, самофинансирование, финансовая стабильность.

Tsar O.Z., a graduate student of the Department of Finance, Monetary Circulation and Credit, Lviv National Ivan Franko University

DYNAMIC ANALYSIS OF FINANCIAL CONDITION BUSINESS UKRAINE

The article presents methodology for assessing the dynamics of the financial state of the enterprise which is in a financial crisis by rating factor, which includes the following factors: profitability of assets, profitability of the realised products, solvency, providing their own supplies and expenses and equated to them sources, turnover of working capital, general liquidity, ratio of accounts receivable and accounts payable, self financing and financial stability.

Keywords: *business, financial condition, the dynamics of finance, crisis, rating, return on assets, sales, solvency, reserves and expenses, working capital, total liquidity, receivables and payables, self-financing, financial stability.*

Постановка проблеми. У сучасній практиці управління корпоративними фінансами важливе місце займає проблема якісного та кількісного обґрунтування управлінських фінансових рішень, ефективного прийняття яких неможливе без використання фінансового аналізу. Водночас значна частина управлінських фінансових рішень потребує комплексного (інтегрального) підходу до дослідження динаміки фінансового стану підприємств. Це, у свою чергу, визначає об'єктивну необхідність визначення загальних принципів і формулювання ефективних методик організації та проведення оцінки динаміки та прогнозування фінансового стану суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам оцінки фінансового стану підприємств присвятили свої праці такі вітчизняні науковці: О. Базилінська [1], М. Білик [7], І. Головка [10], Є. Злотнікова [3], К. Ізмайлова [4], Л. Селіверстова [6], О. Скрипник [6], Ю. Цал-Цалко [8], Н. Шморгун [10] та інші. Дослідники у своїх працях пропонують методику аналізу фінансового стану підприємств за окремими його елементами: рентабельністю, ліквідністю, платоспроможністю, діловою активністю тощо. Об'єднання показників по даних елементах проводиться за допомогою моделей діагностики банкрутства, що були розроблені ще у минулому столітті, та комплексного фінансового аналізу, який використовує складні прийоми математичного моделювання. Тому актуальною залишається проблема розроблення узагальненого показника аналізу фінансового стану підприємства, який би включав у себе коефіцієнти, що характеризують рентабельність, ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість підприємства, що опинилося у фінансовій кризі, і давав можливість оцінити його фінансовий стан у часовій динаміці. З огляду на вищезазначене, стаття є своєчасною та виконана на актуальну тему.

Мета статті. Потреба в глибоких і всебічних дослідженнях у галузі аналізу динаміки фінансового стану вітчизняних підприємств обумовили вибір теми статті. Метою даної роботи є розроблення методики рейтингової оцінки динаміки фінансового стану підприємств України. У статті використано такі методи економічного аналізу: рейтинговий, розрахунково-аналітичний, коефіцієнтний, порівняння.

Виклад основного матеріалу. Оцінювання ефективності санаційних заходів може бути здійснено з позицій кожного з учасників процедури оздоровлення, проте нас більшою мірою цікавить дослідження самого підприємства-боржника. Критерієм ефективності санації у нашому випадку буде: відновлення нормальної виробничої діяльності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства у довгостроковому періоді.

Для оцінювання потрібно брати не тільки статичні значення показників до та після здійснення санації, а їх індекси, що дозволяє оцінити не лише в цілому ефективність певного проекту санації на конкретний момент часу, а й спрогнозувати його зміну в процесі здійснення того чи іншого комплексу санаційних заходів. Під час реалізації плану санації необхідним є постійний моніторинг ефективності використання ресурсів, платоспроможності, ліквідності та рентабельності підприємства для оперативного реагування на прояви негативних тенденцій діяльності. Тому доцільним є розрахунок даних показників до та після здійснення певного етапу санації, а також проаналізувати їхню зміну [3].

Як один із напрямів удосконалення оцінки ефективності функціонування підприємницьких структур України пропонується взяти для аналізу показники всіх трьох груп (табл. 1), що забезпечить комплексність оцінювання.

Для аналізу динаміки фінансового стану підприємства, в рамках даного дослідження, пропонуємо на основі відібраних показників, що відображаються у фінансовій звітності підприємств, вивести певний узагальнюючий показник. При його розрахунку за основу взято порівняння кожного з перерахованих у таблиці 1 показників, за певний період функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання, з найвищими (оптимальними, нормативними) його досягненнями за цими параметрами протягом аналізованого періоду.

Таблиця 1. Основні показники оцінки динаміки фінансового стану підприємства.

№п/п	Показники	Зміст показника	Формула розрахунку
1	2	3	4
Абсолютні показники оцінки фінансового стану підприємства, тис. грн.			
1.	Активи	Ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому	Підсумок активу Балансу форма №1
2.	Необоротні активи	Всі активи, що не є оборотними	Підсумок розділу 1 активу Балансу форма №1
3.	Оборотні активи	Грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу	Підсумок розділів 2 і 3 активу Балансу форма №1
4.	Запаси і затрати	Вартість запасів малоцінних та швидкозношуваних предметів сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу	Сума рядків 100+...+140+270 Балансу форма №1
5.	Дебіторська заборгованість	Заборгованість покупців або замовників за надані їм продукцію, товари, роботи або послуги та інша дебіторська заборгованість	Сума рядків 150+...+210+250 Балансу форма №1

6.	Кредиторська заборгованість	Сума заборгованості постачальникам і підрядчикам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги та інша кредиторська заборгованість	Сума рядків 520+...+610+630 Балансу форма №1
7.	Поточні пасиви	Зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу	Підсумок розділів 4 і 5 пасиву Балансу форма №1
8.	Власний капітал	Частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань	Підсумок розділів 1 і 2 пасиву Балансу форма №1
9.	Власний оборотний капітал	Частина власного капіталу, що направлена на фінансування оборотних активів	Оборотні активи – поточні пасиви
10.	Позиковий капітал	Частина капіталу підприємства, за обслуговування якого справляється плата у вигляді відсотків	Підсумок розділу 3 пасиву+р. 500+р. 510 Балансу форма №1
11.	Виторг від реалізації продукції	Дохід (виторг) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг за винятком наданих знижок, повернення проданих товарів та непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору тощо)	Ряд. 035 Звіту про фінансові результати форма №2
12.	Чистий прибуток	Прибуток, що залишається у підприємства після сплати всіх обов'язкових платежів та податків	Ряд. 220 або 225 Звіту про фінансові результати форма №2
Відносні показники оцінки фінансового стану підприємства			
1.	Рентабельність капіталу підприємства	Показує, скільки чистого прибутку припадає на 1 грн. вкладеного капіталу (інвестицій). Може визначатися у процентах. Цей показник називається також рентабельністю інвестицій	Чистий прибуток / середня величина вкладеного капіталу
2.	Рентабельність виторгу від реалізації продукції за чистим прибутком	Показує яку питому вагу чистий прибуток займає у виторгу від реалізації продукції підприємства	Чистий прибуток / виторг від реалізації продукції
3.	Коефіцієнт платоспроможності	Характеризує співвідношення інтересів власників підприємства і його кредиторів, тобто частку власності самого підприємства у загальній сумі коштів, інвестованих в його діяльність. Показник повинен підтримуватися на досить високому рівні для забезпечення стабільності фінансової структури капіталу і захищеності від великих втрат у періоди спаду ділової активності. Його рекомендоване значення – 0,6	Власний капітал / капітал

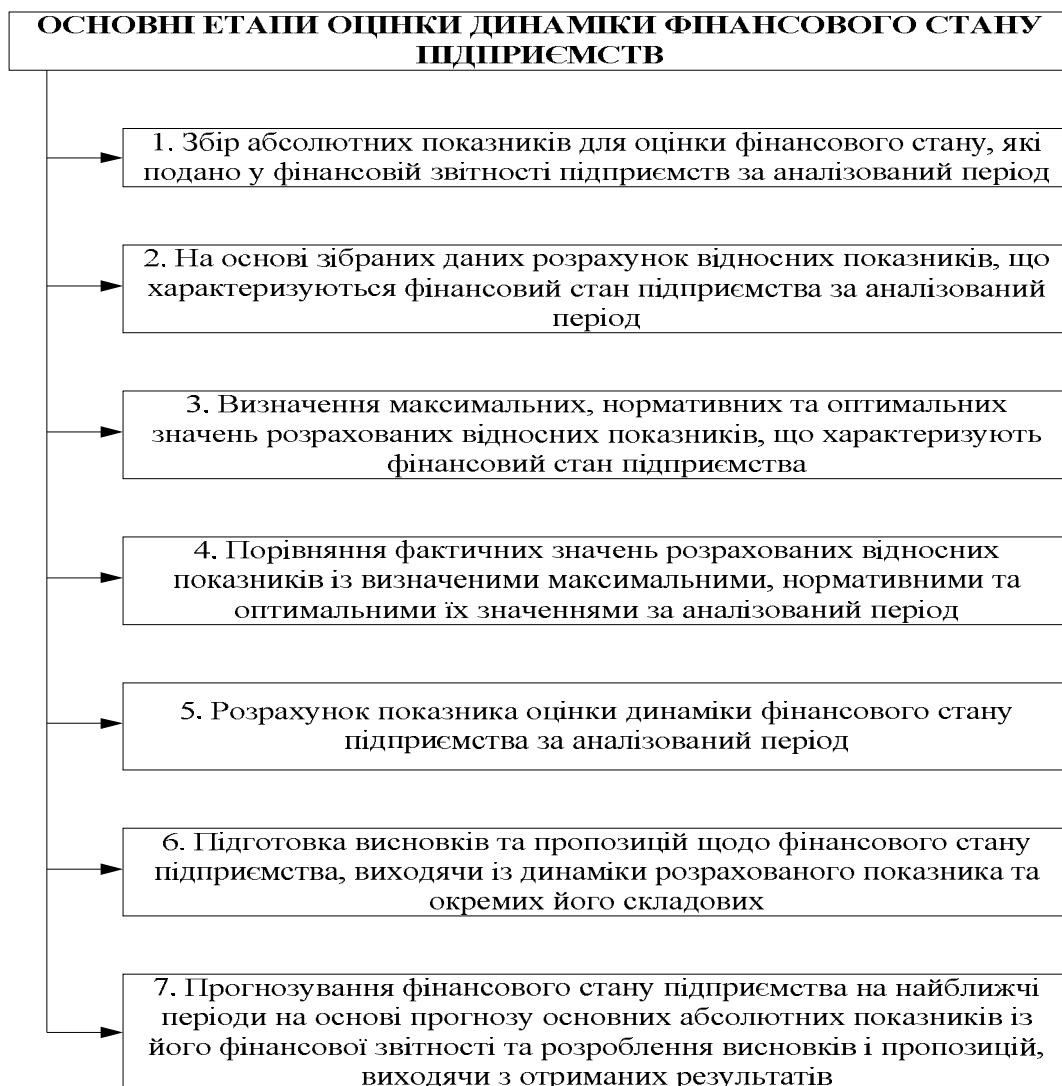
4.	Коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними і прирівняними до них джерелами	Характеризує рівень забезпечення запасів і затрат власними та прирівняними до них коштами, тобто власним капіталом та кредиторською заборгованістю	(власний оборотний капітал+кредиторська заборгованість) / запаси і затрати
5.	Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	Характеризує кількість оборотів, які здійснює оборотний капітал за визначений проміжок часу	Виторг від реалізації продукції / середня величина оборотного капіталу
6.	Коефіцієнт загальної ліквідності	Він вимірює загальну ліквідність і показує, якою мірою поточні зобов'язання забезпечуються поточними активами. Теоретичне значення цього показника 1,5 – 2,5. Орієнтовне значення показника може встановлювати і підприємство, виходячи з конкретних умов господарювання і залежно від щоденної потреби у вільних грошових ресурсах	Оборотні активи / поточні пасиви
7.	Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	В умовах інфляції краще щоб кредиторська заборгованість перевищувала дебіторську, хоча її надлишок може сприяти застосуванню до підприємства фінансових санкцій за порушення господарського та фінансового законодавства	Дебіторська заборгованість / кредиторська заборгованість
8.	Коефіцієнт самофінансування	Показує яка частина необоротних активів покривається власним капіталом, нормативне значення – більше рівне одиниці	Власний капітал / необоротні активи
9.	Коефіцієнт фінансової стабільності	Характеризує співвідношення власного та позикового капіталу, нормативне значення – не менше 1,2	Власний капітал / позиковий капітал
10.	Показник оцінки динаміки фінансового стану підприємства	Аналіз динаміки фінансового стану підприємства з точки зору відхилення фактичних результатів від максимальних (нормативних, оптимальних), які були досягнуті у минулих періодах діяльності торговельних підприємств	$ПОДФС_i = \frac{1}{\sum_i (1-X_i)^2}$ <p>де $ПОДФС_i$ - показник оцінки динаміки фінансового стану підприємства і-того періоду; X_i - і-й показник оцінки фінансового стану підприємства у співвідношенні з його оптимальним рівнем.</p>

Такий підхід дасть можливість проаналізувати динаміку ефективності функціонування підприємств з точки зору відхилення фактичних результатів від максимальних (нормативних, оптимальних), які були досягнуті у минулих періодах діяльності торговельних підприємств та зробити висновки про динаміку їх фінансового стану.

Проведемо оцінку динаміки фінансового стану підприємств на основі запропонованого підходу за допомогою даних умовного підприємства. Дану задачу доцільно розв'язувати в автоматизованому режимі в середовищі MS Excel, для чого визначимо основні етапи такого дослідження (рис. 1) та побудуємо табл. 2.

Відповідно до алгоритму, відображеного на рис. 1, спочатку в електронну таблицю вводяться вихідні дані, а саме: величина активів, необоротних та оборотних активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, поточних пасивів, власного та позикового капіталу, запасів і затрат, виторгу від реалізації продукції, чистого прибутку за аналізований період (табл. 2).

Рис. 1. Алгоритм проведення оцінки динаміки фінансового стану підприємств.

Далі, в автоматизованому режимі, обраховуємо рентабельність капіталу підприємства, рентабельність виторгу від реалізованої продукції за чистим прибутком, коефіцієнти платоспроможності, покриття власними і прирівняними до них коштами запасів і затрат, оборотності оборотного капіталу, загальної ліквідності, співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей, самофінансування, фінансової стабільності (табл. 2).

Після цього MS Excel шукає їхні максимальні значення та порівнює з фактичними.

Таблиця 2. Оцінка динаміки фінансового стану підприємства.

№	Назва показника	2003	2004	2005	2006
1	2	3	4	5	6
1	Необоротні активи	1032811	1188900	1370512	1491481
2	Оборотні активи	751106,5	629694,5	688098,5	677785
3	Активи	1783917	1818594	2058610	2169266
4	Запаси і затрати	83526	132291	174390	198682,5
5	Дебіторська заборгованість	645458	468103,5	475987,5	438181
6	Кредиторська заборгованість	601906,5	500629	597273,5	672291,5
7	Поточні пасиви	607321,5	506423	608590,5	688068,5
8	Власний капітал	1164228	1257988	1338856	1336483
9	Власний оборотний капітал	143785	123271,5	79508	-10283,5
10	Позиковий капітал	4049	31516	88439	156522
11	Виторг від реалізації продукції	1224782	1300338	1456549	1610159
12	Чистий прибуток	2168	5819	3254	6338
13	Рентабельність активів (капіталу),%	0,12153	0,319972	0,158068	0,292173
14	Рентабельність реалізованої продукції,%	0,177011	0,447499	0,223405	0,393626
15	Коефіцієнт платоспроможності	0,652625	0,691736	0,650369	0,616099
16	Коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними і порівняними до них джерелами	8,927657	4,716122	3,88085	3,331989
17	Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	1,630637	2,06503	2,116774	2,375619
18	Коефіцієнт загальної ліквідності	1,236753	1,243416	1,130643	0,985055
19	Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	1,072356	0,935031	0,796934	0,651772
20	Коефіцієнт самофінансування	1,127243	1,058111	0,976902	0,896078
21	Коефіцієнт фінансової стабільності	287,5347	39,91584	15,13875	8,538627
22	Максимальна рентабельність активів (капіталу),%	0,712104	0,712104	0,712104	0,712104
23	Максимальна рентабельність реалізованої продукції,%	0,595886	0,595886	0,595886	0,595886
24	Нормативний коефіцієнт платоспроможності	0,7	0,7	0,7	0,7
25	Нормативне значення коефіцієнта забезпечення запасів і затрат власними і порівняними до них джерелами	1	1	1	1

26	Максимальний коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	5,099103	5,099103	5,099103	5,099103
27	Нормативний коефіцієнт загальної ліквідності	2	2	2	2
28	Оптимальний коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	0,8	0,8	0,8	0,8
29	Нормативний коефіцієнт самофінансування	1,127243	1,127243	1,127243	1,127243
30	Максимальний коефіцієнт фінансової стабільності	287,5347	287,5347	287,5347	287,5347
31	Рентабельність активів (капіталу) / максимальне значення показника	0,170664	0,449334	0,221973	0,410295
32	Рентабельність реалізованої продукції / максимальне значення показника	0,297055	0,750981	0,374912	0,660572
33	Коефіцієнт платоспроможності / нормативне значення показника	0,932321	0,988195	0,929098	0,880142
34	Коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними і прирівняними до них джерелами / нормативне значення показника	8,927657	4,716122	3,88085	3,331989
35	Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу / максимальне значення показника	0,319789	0,404979	0,415127	0,46589
36	Коефіцієнт загальної ліквідності / нормативне значення показника	0,618376	0,621708	0,565321	0,492527
37	Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості / нормативне значення показника	1,340445	1,168788	0,996167	0,814715
38	Коефіцієнт самофінансування / нормативне значення показника	1	0,938672	0,86663	0,794929
39	Коефіцієнт фінансової стабільності / максимальне значення показника	1	0,138821	0,05265	0,029696
40	Показник оцінки динаміки фінансового стану підприємства	0,02	0,06	0,09	0,13

№п/п	Назва показника	2007	2008	2009	2010
1	2	7	8	9	10
1	Необоротні активи	1652617	1814945	2006817	2172965
2	Оборотні активи	625075	640386	741096	910857
3	Активи	2277692	2455331	2747913	3083822
4	Запаси і затрати	240812	315970,5	380968,5	395211,5
5	Дебіторська заборгованість	349568,5	290085	329532	466347
6	Кредиторська заборгованість	760852	802554,5	828944,5	890106
7	Поточні пасиви	787858,5	851395,5	903091,5	1084464
8	Власний капітал	1343570	1368333	1410329	1440764
9	Власний оборотний капітал	-162784	-211010	-161996	-173607
10	Позиковий капітал	164461	182077	386814	630470
11	Виторг від реалізації продукції	1920200	1647040	3283848	4624091
12	Чистий прибуток	9477	7381	19568	6149
13	Рентабельність активів (капіталу),%	0,416079	0,300611	0,712104	0,199395
14	Рентабельність реалізованої продукції,%	0,493542	0,448137	0,595886	0,132977
15	Коефіцієнт платоспроможності	0,589882	0,55729	0,513236	0,467201
16	Коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними і порівняними до них джерелами	2,483549	1,872153	1,750667	1,812951
17	Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	3,071951	2,571949	4,43107	5,076638
18	Коефіцієнт загальної ліквідності	0,793385	0,75216	0,820621	0,839914
19	Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	0,459443	0,361452	0,397532	0,523923
20	Коефіцієнт самофінансування	0,812995	0,753925	0,702769	0,663041
21	Коефіцієнт фінансової стабільності	8,169536	7,515131	3,646012	2,285222
22	Максимальна рентабельність активів (капіталу),%	0,712104	0,712104	0,712104	0,712104
23	Максимальна рентабельність реалізованої продукції,%	0,595886	0,595886	0,595886	0,595886
24	Нормативний коефіцієнт платоспроможності	0,7	0,7	0,7	0,7
25	Нормативне значення коефіцієнта забезпечення запасів і затрат власними і порівняними до них джерелами	1	1	1	1

26	Максимальний коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	5,099103	5,099103	5,099103	5,099103
27	Нормативний коефіцієнт загальної ліквідності	2	2	2	2
28	Оптимальний коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	0,8	0,8	0,8	0,8
29	Нормативний коефіцієнт самофінансування	1,127243	1,127243	1,127243	1,127243
30	Максимальний коефіцієнт фінансової стабільності	287,5347	287,5347	287,5347	287,5347
31	Рентабельність активів (капіталу) / максимальне значення показника	0,584295	0,422145	1	0,280009
32	Рентабельність реалізованої продукції / максимальне значення показника	0,828249	0,752052	1	0,223159
33	Коефіцієнт платоспроможності / нормативне значення показника	0,842689	0,796129	0,733195	0,66743
34	Коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними і прирівняними до них джерелами / нормативне значення показника	2,483549	1,872153	1,750667	1,812951
35	Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу / максимальне значення показника	0,602449	0,504392	0,86899	0,995594
36	Коефіцієнт загальної ліквідності / нормативне значення показника	0,396692	0,37608	0,410311	0,419957
37	Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості / нормативне значення показника	0,574304	0,451815	0,496915	0,654904
38	Коефіцієнт самофінансування / нормативне значення показника	0,721225	0,668822	0,623441	0,588197
39	Коефіцієнт фінансової стабільності / максимальне значення показника	0,028412	0,026136	0,01268	0,007948
40	Показник оцінки динаміки фінансового стану підприємства	0,24	0,31	0,42	0,29

№п/п	Назва показника	2011	2012 (прогноз)	2013 (прогноз)	
1	2	11	12	13	
1	Необоротні активи	2342080,5	2505739,25	2669398	
2	Оборотні активи	1165627,5	1217442,625	1269257,75	
3	Активи	3507708	3723181,875	3938655,75	
4	Запаси і затрати	394395,5	433254,1875	472112,875	
5	Дебіторська заборгованість	673483	676986,125	680489,25	
6	Кредиторська заборгованість	1284563,5	1369895,625	1455227,75	
7	Поточні пасиви	1571985	1692567,938	1813150,875	
8	Власний капітал	1206569	1211861,625	1217154,25	
9	Власний оборотний капітал	-406357,5	-475125,3125	-543893,125	
10	Позиковий капітал	875434	1080977,5	1286521	
11	Виторг від реалізації продукції	5943655	6533514,125	7123373,25	
12	Чистий прибуток	-488417	-549740,125	-611063,25	
13	Рентабельність активів (капіталу),%	- 13,92410657	-14,76533093	-15,51451279	
14	Рентабельність реалізованої продукції,%	- 8,217452056	-8,41415683	-8,578284874	
15	Коефіцієнт платоспроможності	0,343976466	0,325490848	0,309027833	
16	Коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними і порівняними до них джерелами	2,226714047	2,06523177	1,930332074	
17	Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	5,099103273	5,366588939	5,612235379	
18	Коефіцієнт загальної ліквідності	0,741500396	0,719287302	0,700028755	
19	Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	0,524289379	0,494188106	0,46761701	
20	Коефіцієнт самофінансування	0,515169739	0,483634371	0,455965821	
21	Коефіцієнт фінансової стабільності	1,378252387	1,121079417	0,946081914	
22	Максимальна рентабельність активів (капіталу),%	0,712104188	0,712104188	0,712104188	
23	Максимальна рентабельність реалізованої продукції,%	0,595886289	0,595886289	0,595886289	
24	Нормативний коефіцієнт платоспроможності	0,7	0,7	0,7	
25	Нормативне значення коефіцієнта забезпечення запасів і затрат власними і порівняними до них джерелами	1	1	1	

26	Максимальний коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	5,099103273	5,099103273	5,099103273	
27	Нормативний коефіцієнт загальної ліквідності	2	2	2	
28	Оптимальний коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	0,8	0,8	0,8	
29	Нормативний коефіцієнт самофінансування	1,127242606	1,127242606	1,127242606	
30	Максимальний коефіцієнт фінансової стабільності	287,5346999	287,5346999	287,5346999	
31	Рентабельність активів (капіталу) / максимальне значення показника	-19,55346816	-20,73479018	-21,78685794	
32	Рентабельність реалізованої продукції / максимальне значення показника	-13,79030228	-14,12040683	-14,395842	
33	Коефіцієнт платоспроможності / нормативне значення показника	0,491394951	0,464986925	0,441468332	
34	Коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними і привіряними до них джерелами / нормативне значення показника	2,226714047	2,06523177	1,930332074	
35	Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу / максимальне значення показника	1	1,052457393	1,100631833	
36	Коефіцієнт загальної ліквідності / нормативне значення показника	0,370750198	0,359643651	0,350014378	
37	Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості / нормативне значення показника	0,655361724	0,617735133	0,584521263	
38	Коефіцієнт самофінансування / нормативне значення показника	0,457017625	0,429041954	0,404496617	
39	Коефіцієнт фінансової стабільності / максимальне значення показника	0,004793343	0,003898936	0,003290323	
40	Показник оцінки динаміки фінансового стану підприємства	0,0016	0,0014	0,0013	

Наступний етап, поданий на рис. 1, передбачає розрахунок показника оцінки динаміки фінансового стану підприємств України за аналізований період за такою формулою:

$$ПОДФС_i = \frac{1}{\sum_i (1-K_i)^2}, \quad (1)$$

де $ПОДФС_i$ – показник оцінки динаміки фінансового стану підприємства i -того періоду; K_i – i -й коефіцієнт динаміки фінансового стану суб'єктів господарювання України у співвідношенні з його максимальними (нормативним, оптимальним) рівнем. За оптимальний рівень, кожного з взятих до уваги при розрахунках коефіцієнтів, визначено його максимальне або нормативне (оптимальне) значення за всі аналізовані періоди (табл. 2).

Він визначаються за формулою:

$$K_i = \frac{\Phi_i}{M(H, O)_i}, \quad (2)$$

де Φ_i – фактичний рівень i -го коефіцієнта; $M(H, O)_i$ – максимальний (оптимальний, нормативний) рівень i -того коефіцієнта серед досягнутих за досліджуваний період; n – кількість коефіцієнтів (табл. 2). У нашому випадку дана формула буде мати вигляд:

$$\begin{aligned} ПОДФС_i = & 1 / \left[\left(1 - \frac{Ra_{факт}}{Ra_{макс}} \right)^2 + \left(1 - \frac{Rpn_{факт}}{Rpn_{макс}} \right)^2 + \left(1 - \frac{Kпл_{факт}}{Kпл_{норм}} \right)^2 + \right. \\ & + \left(1 - \frac{Kвнк / зз_{факт}}{Kвнк / зз_{норм}} \right)^2 + \left(1 - \frac{Kоб_{факт}}{Kоб_{макс}} \right)^2 + \left(1 - \frac{Kзл_{факт}}{Kзл_{норм}} \right)^2 + \left(1 - \frac{Kдз / кз_{факт}}{Kдз / кз_{норм}} \right)^2 + \\ & \left. + \left(1 - \frac{Kс_{факт}}{Kс_{норм}} \right)^2 + \left(1 - \frac{Kфс_{факт}}{Kфс_{норм}} \right)^2 \right], \quad (3) \end{aligned}$$

де $Ra_{факт}$ – фактичне значення рентабельності активів підприємства; $Rpn_{факт}$ – фактичне значення рентабельності реалізованої продукції за чистим прибутком суб'єкта господарювання; $Kпл_{факт}$ – фактичний рівень коефіцієнта платоспроможності; $Kвнк / зз_{факт}$ – фактичний рівень коефіцієнта забезпечення власними і прирівняними до них коштів запасів і затрат; $Kоб_{факт}$ – фактичний рівень коефіцієнта оборотності оборотного капіталу підприємств; $Kзл_{факт}$ – фактичний рівень коефіцієнта загальної ліквідності; $Kдз / кз_{факт}$ – фактичний рівень коефіцієнта співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю; $Kс_{факт}$ – фактичне значення коефіцієнта самофінансування; $Kфс_{факт}$ – фактичне значення коефіцієнта фінансової стабільності підприємства.

$Ra_{макс}$ – максимальне значення рентабельності активів підприємства; $Rpn_{макс}$ – максимальне значення рентабельності реалізованої продукції за чистим прибутком суб'єкта

господарювання; $K_{пл\text{норм}}$ – нормативне значення коефіцієнта платоспроможності; $K_{впк} / 33_{норм}$ – нормативний рівень коефіцієнта забезпечення власними і прирівняними до них коштів запасів і затрат за різні періоди; $K_{об\text{макс}}$ – максимальне значення коефіцієнта оборотності оборотного капіталу підприємств; $K_{зл\text{норм}}$ – нормативний рівень коефіцієнта загальної ліквідності; $K_{дз} / k_{з\text{норм}}$ – нормативний рівень коефіцієнта співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю; $K_{с\text{норм}}$ – нормативне значення коефіцієнта самофінансування; $K_{фс\text{норм}}$ – нормативне значення коефіцієнта фінансової стабільності суб'єкта господарювання.

Показник оцінки динаміки фінансового стану підприємств у 2012 р. та 2013 р. розраховуємо, виходячи з основних фінансових показників, спрогнозованих за допомогою середньорічних абсолютних приростів на відповідні роки.

Максимально стабільним фінансовий стан підприємств доцільно вважати у тому періоді, якому відповідає максимальне значення запропонованого показника. У нашому випадку це буде 2011 рік зі значенням показника оцінки динаміки фінансового стану підприємств 1,9448 (3,85% – рентабельність активів, 2,27% – рентабельність реалізованої продукції, 0,37 – коефіцієнт платоспроможності, 0,972 – коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними і прирівняними до них джерелами, 3,279 – коефіцієнт оборотності оборотного капіталу, 1,12 – коефіцієнт загальної ліквідності, 0,835 – коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості, 0,766 – коефіцієнт самофінансування, 1,566 – коефіцієнт фінансової стабільності) (табл. 3).

Таблиця 3. Оцінка динаміки фінансового стану підприємств України, млн. грн.

Назва показника	2008	2009	2010	2011	2012 (прогноз)	2013 (прогноз)
Необоротні активи	1400375,3	1633181	1549426,8	1413932,8	1418451,967	1422971,133
Оборотні активи	1442888,25	1827604	1702578,6	1516127,5	1540540,583	1564953,667
Активи	2843263,55	3460785	3252005,4	2930060,3	2958992,55	2987924,8
Запаси і затрати	1132437,4	1115975	1645950,7	1344040,75	1414575,2	1485109,65
Дебіторська заборгованість	857620,2	1458482	1414927,6	956576,25	989561,6	1022546,95
Кредиторська заборгованість	1022251,5	1322481	1271364,7	1146042,05	1187305,567	1228569,083
Поточні пасиви	1236301,65	1595436	1519240,1	1355878,7	1395737,717	1435596,733
Власний капітал	1142808,5	1271680	1193767,5	1083644,5	1063923,167	1044201,833
Власний оборотний капітал	206586,6	232167,8	183338,45	160248,8	144802,8667	129356,9333
Позиковий капітал	509600,6	846806,5	886442,3	691889,8	1439506,267	2187122,733
Виторг від реалізації продукції	3827189,5	3360033	4071223,7	4971321,7	5352699,1	5734076,5
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	8954,2	-42414,7	54443,5	112930,3	147589	182247,7
Рентабельність активів (капіталу),%	0,314926838	-1,22558	1,6741516	3,85419713	4,98781249	6,099474123

Рентабельність реалізованої продукції, %	0,233962807	-1,26233	1,3372761	2,271635328	2,757281836	3,178326972
Коефіцієнт платоспроможності	0,40193548	0,367454	0,3670866	0,369836928	0,359555879	0,349473934
Коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними і порівняними до них джерелами	1,085126736	1,393085	0,8838072	0,971913128	0,941702098	0,914360779
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	2,652450389	1,83849	2,3912105	3,27896018	3,474558968	3,664055123
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,167100481	1,14552	1,1206777	1,118188154	1,103746474	1,090106734
Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	0,838952254	1,102838	1,1129203	0,834678143	0,833451495	0,832307246
Коефіцієнт самофінансування	0,81607302	0,778652	0,7704575	0,766404528	0,750059355	0,733818002
Коефіцієнт фінансової стабільності	2,24255721	1,501736	1,3466951	1,566209677	0,739088944	0,47743175
Максимальна рентабельність активів (капіталу), %	3,85419713	3,854197	3,8541971	3,85419713	3,85419713	3,85419713
Максимальна рентабельність реалізованої продукції, %	2,271635328	2,271635	2,2716353	2,271635328	2,271635328	2,271635328
Нормативний коефіцієнт платоспроможності	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Нормативне значення коефіцієнта забезпечення запасів і затрат власними і порівняними до них джерелами	1	1	1	1	1	1
Максимальний коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	3,27896018	3,27896	3,2789602	3,27896018	3,27896018	3,27896018
Нормативний коефіцієнт загальної ліквідності	2	2	2	2	2	2
Оптимальний коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Нормативний коефіцієнт самофінансування	0,81607302	0,816073	0,816073	0,81607302	0,81607302	0,81607302

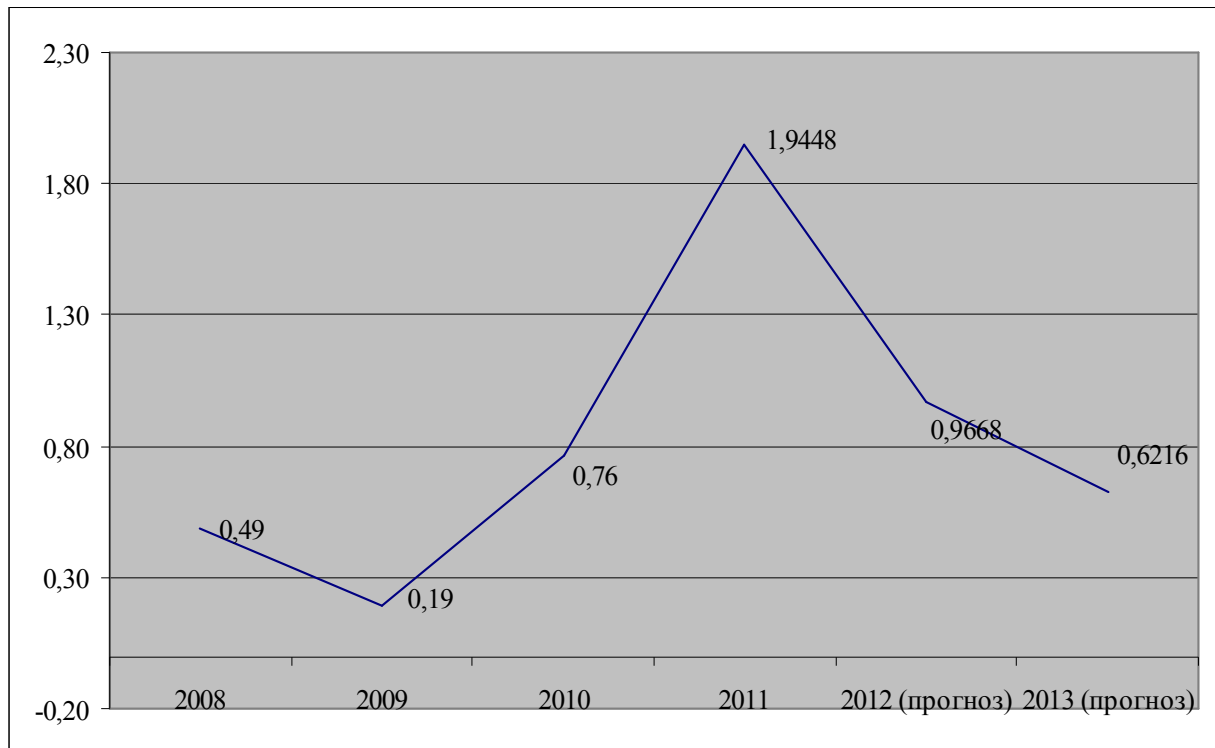
Максимальний коефіцієнт фінансової стабільності	2,24255721	2,242557	2,2425572	2,24255721	2,24255721	2,24255721
Рентабельність активів (капіталу) / максимальне значення показника	0,081710101	-0,31799	0,434371	1	1,294124904	1,58255375
Рентабельність реалізованої продукції / максимальне значення показника	0,102993119	-0,55569	0,5886843	1	1,213787179	1,399136091
Коефіцієнт платоспроможності / нормативне значення показника	0,574193543	0,524934	0,5244094	0,528338468	0,513651255	0,499248477
Коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними і прирівняними до них джерелами / нормативне значення показника	1,085126736	1,393085	0,8838072	0,971913128	0,941702098	0,914360779
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу / максимальне значення показника	0,808930345	0,560693	0,7292588	1	1,059652688	1,117444227
Коефіцієнт загальної ліквідності / нормативне значення показника	0,58355024	0,57276	0,5603389	0,559094077	0,551873237	0,545053367
Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості / нормативне значення показника	1,048690317	1,378547	1,3911504	1,043347679	1,041814369	1,040384057
Коефіцієнт самофінансування / нормативне значення показника	1	0,954145	0,9441036	0,939137196	0,919108139	0,899206301
Коефіцієнт фінансової стабільності / максимальне значення показника	1	0,669653	0,6005176	0,698403443	0,329574176	0,212896129
Показник оцінки динаміки фінансового стану підприємства	0,49	0,19	0,76	1,9448	0,9668	0,6216

Джерело: таблицю складено за даними Державної служби статистики України; www.ukrstat.gov.ua [2].

Варто зазначити, що, починаючи з 2009 року, показник оцінки динаміки фінансового стану підприємств України постійно зростає, що свідчить про стабільне підвищення ефективності функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання. Проте прогнози на 2012 та 2013 рік є песимістичними, оскільки передбачають суттєве зниження запропонованого показника (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка показника оцінки фінансового стану підприємств України.

Показник оцінки динаміки фінансового стану підприємств може коливатися у таких межах: $(0; \infty)$. Верхня межа пояснюється ситуацією, коли коефіцієнти, що входять у поданий показник, будуть наближатися до оптимальних (максимальних, нормативних) і знаменник буде прямувати до нуля, а сам показник – до нескінченності.

Нижня межа характеризує ситуацію, за якої показники суттєво будуть відхилятися від оптимальних (максимальних, нормативних), тому знаменник теоретично буде прямувати до нескінченності (тим більше, що деякі з коефіцієнтів можуть досягати від'ємних значень), а сам показник відповідно буде прямувати до нуля.

Зниження показника оцінки динаміки фінансового стану підприємств загалом, у наведених розрахунках, свідчить про негативну тенденцію у динаміці фінансового стану вітчизняних суб'єктів господарювання.

Тривожним симптомом може бути ситуація, коли інтегральний показник постійно знижується за рахунок спаду рівня його окремих коефіцієнтів (платоспроможності, рентабельності, оборотності та інших, які взяті до уваги при його обчисленні), що свідчить про зниження ефективності функціонування досліджуваного підприємства чи національної економіки в цілому. Відповідно, органи державного управління, в компетенцію яких входить регулювання діяльності суб'єктів господарювання, за допомогою розрахунку показника оцінки динаміки фінансового стану підприємств України, мають змогу оперативно та своєчасно діагностувати проблемні симптоми на певному або конкретному підприємстві, їх сукупності чи економіці загалом та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо їхнього усунення.

З іншого боку, розрахунок такого показника оцінки динаміки фінансового стану вітчизняних підприємств є корисним і для приватних підприємницьких структур, потенційних інвесторів тощо, оскільки виступає своєрідним індикатором, який комплексно оцінює явища та процеси на конкретному підприємстві зокрема чи галузі в цілому та спрощує процедуру прийняття рішення щодо здійснення фінансової діяльності, залучення інвестицій, укладання контрактів, угод між суб'єктами господарювання.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у даній темі. Отже, запропонований нами показник оцінки динаміки фінансового стану підприємств може розраховуватися як для окремого суб'єкта господарювання, так і для підприємницьких структур області, галузі чи національної економіки загалом, як у даному дослідженні. Розраховуючи поданий показник до уваги можна брати й інші показники, що характеризують фінансовий стан підприємства; потрібно тільки чітко визначити яким буде оптимальне значення коефіцієнта (мінімальним, максимальним, чи нормативним). Наприклад, оптимальним значенням коефіцієнту оборотності оборотного капіталу підприємства буде його максимальна величина за період роботи підприємства, за умови що воно займається основною діяльністю, а тривалість одного обороту в днях – мінімальна.

Запропонований підхід щодо оцінки динаміки фінансового стану підприємств України може застосовуватися як складова частина системи прогнозування і планування у рамках національних, галузевих програм чи конкретних фінансових планів розвитку підприємства. Вони, у свою чергу, є основними засобами реалізації державної фінансової політики держави, конкретних підприємств, пріоритетних напрямів економічного, соціального, екологічного, науково-технічного розвитку України, концентрації фінансових, матеріально-технічних, трудових та інших ресурсів і координації діяльності підприємств, установ, організацій та споживачів з метою розв'язання найважливіших загальнодержавних проблем у сфері діяльності підприємства та підвищення ефективності функціонування вітчизняної фінансової системи загалом.

Література

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Я. Базилінська. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> – Назва з екрана.
3. Злотнікова Є. Методичні підходи до оцінки ефективності санації сільськогосподарських підприємств / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_4_2011_11_15_16/metodichni_pidkhodi_do_ocinki_efektivnosti_sanaciji_silskogospodarskikh_pidpriemstv/6-1-0-108/. – Назва з екрана.
4. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. [Текст] / К.В. Ізмайлова. – К.: МАУП, 2001. – 152 с.
5. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник / Є.В. Мних. – К.: ЦНЛ, 2005. – 472 с.
6. Селіверстова Л.С. Фінансовий аналіз: Навч. метод. посіб. / Л.С. Селіверстова, О.В. Скрипник; за загальною редакцією С. М. Безрутченка. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 274 с.
7. Фінансовий аналіз / [М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька] – Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.
8. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
9. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник / О.О. Шеремет. – К.: “Кондор”, 2005. – 196 с.
10. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. / Н.П. Шморгун, І.В. Головка. – К.: ЦНЛ, 2006. – 528 с.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2013